

Shakespeare

II. RICHARD KIRÁLY

(Fordította: Szász Károly)

ű

AMTAK Bt, 2025

Cop. AMTAK Bt, 2025

Felelős szerkesztő: Varsányi József

Kiadó: AMTAK Bt, 2040 Budaörs, Semmelweis u. 6/B.

06 20 218 6762 amtakbt@gmail.com

www.amtak.hu

Látogasson el webáruházunkba, és böngésszen!

ISBN 978-615-6907-94-3

Készült: AMTAK Bt, Budaörs

SZEMÉLYEK

II. Richard király.

Langley Edmund, yorki herceg a kir. nagybátyjai.

Gaunt János, lancasteri herceg

Bolingbroke Henrik, Herefordi herceg, Gaunt fia; a későbbi IV. Henrik király.

Aumerle herceg, York fia.

Mowbray Tamás, norfolki herceg.

Surrey herceg.

Salisbury gróf.

Berkley gróf.

Bushy,

Bagot,

Green, Richard király teremtményei.

Northumberland gróf.

Percy Henrik, fia.

Lord Ross.

Lord Willoughby.

Lord Fitzwater.

Carlislei Püspök.

Westminsteri Apátúr.

Lord-Marshal.

Egy más Lord.

Exton Pierce.

Scroop István.

Egy walesi csapat kapitánya.

Királyné, Richard király neje.

Özv. Gloster hercegné.

York hercegné.

Hölgyek, a királyné kíséretében.

**Lordok, Hírnökök, Tisztek, Katonák, Kertészek,
Börtönőr,
Lovászlegény s más Kiséret.**

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

London. Terem a palotában.

*Richard Király kísérettel; Gaunt János s más
Nemesek jönnek.*

RICHARD.

Szólj, agg Gaunt, tisztos Lancasterem,
Elhoztad-é, esküdt hited szerint
Merész fiadat, Hereford Henriket,
Hogy vakmerő vádját, mit a minap
Ki nem hallgathatánk, most igazolja,
Mowbray Tamás, norfolki herczeg ellen?

GAUNT.

Elhoztam, felség.

RICHARD.

Szólj hát, ha őt kikérdezéd: vajon
Személyes gyűlöletből vádolá-e
A herczeget csak, avagy igazán,
Mint árulót kell hű alattvalónak?

GAUNT.

A mennyiben kipuhatolhatám:
Valóban, felséged' fenyegető
Veszély miatt, nem pusztá gyűlöletből.

RICHARD.

Hívjátok hát elénk, hogy szembesítve
Vádlót, vádlottat, hallhassunk magunk,
Vádat s viszonzást mondva
szabadon! *(Néhány a kíséretből el.)*
Mindkettejük dühös-szívű s kevély,
Süket mint tenger, bőszt mint tűzveszély.
Kísérők visszajönnek. Velök Bolingbroke és Norfolk.

BOLINGBROKE.

Sok boldog évek hosszú örömét
Érjed, kegyelmes uram és királyom!

NORFOLK.

Nőjön szerencséd napról napra, míg
Az ég, a földet megirigyelve benned,
Koronádhoz halhatlan címet ad!

RICHARD.

Köszönöm mindkettőnek; bár egyik
Csak hízeleg. Ezt bizonyítja már
Jövéstök czélja, egymást árulónak
Bizonyítani be. Szólj, Hereford öcsénk,

Mi vádat állítsz s mivel bizonyítsz
Mowbray Tamás, norfolki herczeg ellen?

BOLINGBROKE.

Először – és az ég legyen tanúm! –
Mint szerető és hű alattvaló,
Királyom érdekét nézvén csupán,
És szennyes gyűlölettől szabadon,
Lépek fejedelmi szent színe elé ...
Mowbray Tamás, most hozzád fordulok,
És jól jegyezd meg szómat, mert azért
Jót áll e földön testem és karom,
Vagy halhatatlan lelkem fenn az égben:
Hogy áruló vagy és gonosztevő;
Mert ily címekre bár előkelő,
De élni meg, ugyan alávaló vagy!
Mert minél szebb a kék ég, tavaszon,
Annál rútabb a felhő-folt azon.
És újra, hogy még jobban megjegyezd:
Gaz áruló vagy, szembe mondom ezt.
S ha engedi királyom: még e helyen,
Nyelvem szaváért hű kardom feleljen!

NORFOLK.

Hideg szavam ne támaszszon gyanút
Hűségem ellen. Mert nem női harcz és
Bősz nyelvek ingerült csatája az,
Mi igazat tehet kettőnk között:
Túl-bő a vér, le kell csapolni azt;

Azonba' még sincs oly szelid türelmem,
Hogy elhallgassam e szidalmakat.
Bár a felség iránti hódolat
Tilt féktelen bocsátni nyelvemet,
Mert meg sem állna, míg torkába vissza
Nem lökné kétszerezve, vádait;
De számítsuk le, hogy fejedelmi vér,
S csak ne legyen királyommal rokon:
Úgy szembe állok és arczúl köpöm!
És gyáva, gaz hitványnak állítom.
S hogy az kitessék, ily előnyt ajánlok:
Hogy a hová akarja, elmegyek,
Habár gyalog, lábam vérzéseig
Kell mennem érte, bár az Alptetők
Rideg fagyára, vagy bármely sivar
Lakatlan helyre hí, utána mé'k,
Hogy igazoljam kardommal, hitemmel:
Szemtelenül hazudott a gazember!

BOLINGBROKE.

Ne! sápadt gyáva! itt van zálogom! *(Keztyűjét
elébe dobja.)*

Lemondok im, királyi vérjogom
Előnyiről, mikkel – nem tisztelet –
De gyáva félelemből takaróztál,
S ha bűnöd ijedelme még elég
Erőt hagyott, hogy fölvedd zálogom':
Hajolj utána; mert e jelre minden
Lovagszabály szerint im kész vagyok

Felelni minden vádamért s mi még
Szivedben áruoló szándék lehet!

NORFOLK.

Im fölveszem. A kardra esküszöm, mely
Nemes vasával lovaggá ütött:
Hogy megfelelni kész vagyok neked
Minden lovagtörvény s szabály szerint,
És le ne szálljak élve a nyeregből,
Ha kardomat mint áruoló veszem föl.

RICHARD.

S mi vádja van öcsénknek Mowbray ellen?
Nagynak kell lenni, hogy szívünkbe' csak
Gyanú árnyát is költsön ellene.

BOLINGBROKE.

A mit mondok, fejem áll érte jót.
Hogy Mowbray, felségedtől nyolcz-ezer
Noble-t kapott, katona-zsoldra szánva,
Mit ő silány czélokra költe el,
Mint tolvaj, áruoló, hitetlenül.
Továbbá: állitom s felelek érte,
Itt, vagy akárhol, távol földön is,
Hová csak emberi szem elhatolt,
Hogy minden ármány s áruolási terv,
Mi csak tizennyolcz év alatt e honban
Szövődött: az ő hamis, fekete
Agyába' kelt s ért. Állitom továbbá

És igazolni kész vagyok, gonosz
Lelkén: hogy ő forralta s készíté
Bátyánk, Gloster herczeg vesztét elő,
Felusztván hiszékeny ellenit
S ez által, szemtelen-alávalón
Fojtá el vére árjában, szelid
Ártatlan lelkét. Ábel véreként
Kiált e vér az égre, e sötét
És szótalán föld néma öbliből,
Engem jogos boszúra híva föl.
S im esküszöm is, őseim nevére:
Vagy meghalok, vagy kardomon lesz vére!

RICHARD.

Mi fencsapongó elhatározás!
Norfolk Tamás, minderre mit felelsz?

NORFOLK.

Fordítsd el arcod', felség, egy kicsinyt,
S füled legyen, bár egy perczig siket,
Míg e dicső vér szennyét megtanítom:
Ég s föld mikép utál ily hazugot!

RICHARD.

Mowbray, szemünk s fülünk nem részrehajló.
Testvérem volna bár, vagy enfiam
– A mint csak apa-bátyám gyermeke –
Királybotomra esküszöm: hogy itt
A vérrokonság nem adhat neki

Előnyt fölöttd, s pártatlan hozandó
Ítéletembe' meg nem tántorít.
Mikép te, ő is jobbágyom nekem:
Szólj szabadon s ne félj; megengedem.

NORFOLK.

No hát Bolingbroke, lelked fenekéig,
Gyalázatos gégédén át, hazudsz!
Amaz összegből, három részt, mikép
Rendelve volt, Calaisban katonák
Zsoldjára adtam; negyedét pedig
Királyom tudtával vevém magamnak,
Mert ő felsége adósom vala,
Még azon útról, mikor utóljára
Frankhonba jártam a király nejéért.
No! e hazugságot lenyelheted.
Glosterre nézve: én őt meg nem öltem,
Sőt szégyenemre, nem töltém be jól,
Mit tennem kellett volna ellene.
Mi téged illet, tisztos atyja ellen-
Felemnek, Lord Lancaster! egyszer,
Igaz, hogy életedre lest veték,
S e bűn ma is még nyomja szívemet;
De hogy az úr szent testét fölvevém:
Meggyóntam azt, kértem bocsánatod',
Reményem is van, hogy tán megnyerém.
Im ez bűnöm. A több fekete vád
Aljas boszú gyümölcse, egy czudar
Alávaló hazug szív mélyiből.

De szembe nézek bátran én vele,
S a vakmerő lábához, én is im
Odadobom e keztyűt, hogy evel,
Hűségem' a szivébe zárt nemes vér
Legvégső csöpjéig bebizonyítsam.
S kérem, felséged mindenek előtt,
Harczunkra hogy rendeljen helyt s időt!

RICHARD.

Ti bűsz urak! Hallgassatok reám!
Tisztítsunk érvágás nélkül epét;
Bár orvos nem vagyok, ezt rendelem.
A mély harag túlmély metszést teszen.
Feledés, bocsánat! Nyújtsatok kezet!
Az érvágás most jóra nem vezet.
Jó bátya! békítsük ki, ha lehet,
Te fiadat, én Norfolk hercezeget.

GAUNT.

Épen koromhoz illő szerep ez.
Add vissz' a jelt, fiam, és béke lesz.

RICHARD.

S te Norfolk, az övét!

GAUNT.

Nos Harry! hát?
Nem hallod a király parancs-szavát?

RICHARD.

Norfolk! vesd azt le rögtön, akarom!

NORFOLK.

Magamat vetem lábadhoz, uram!

Éltem tied, de nem becsületem:

Azzal rendelkez' , ezt hagyd meg nekem,

Tiszta nevemet, bár sírom felett,

Megőrzi a szeplőtlen becsület.

Mely mérges törrel szivemig hatott,

Hogy' tűrjek ily szégyent, gyalázatot,

Melyre nincs balzsam, csak szívvére, mely

E mérget lehelé!

RICHARD.

Fojtsátok el

Boszútokat. – Ide a keztyűt! add!

Oroszlán csitit leopárdokat.

NORFOLK.

De feltjaikat nem moshatja le!

Vedd el nevemről csak gyalázatom':

S a zálogot tüstént visszaadom.

Uram, királyom! Egy szent, tiszta kincs

A becsület e földön; ez ha nincs,

Az ember festett sár, aranyozott agyag!

De gyémánt, mely elzárva is ragyog:

A bátor szív, hú kebel mélyiben;

S nekem csak e becsület életem.

A kettő összeforrva, szorosan:
Becsület nélkül éltem odavan.
Hagyd hát, uram, nevem' megvédenem:
Érette élek s halok szívesen.

RICHARD.

Öcsém! add át a keztyűt! kezd te meg!

BOLINGBROKE.

Ily büntől istenim őrizzenek!
Apám láttára legyek így leverve?
Vagy a gyalázat sarával keverve
Ez áruló előtt? Hah, nyelvemet
– E gyáva eszközt – mintsem nevemet
Ily szennyel bélyegezzem egy napon:
En-fogaimmal összeharapom
S kiköpdösöm mindjárt, véresre rágva,
Gaz áruló, gyalázatos pofádra! *(Gaunt el.)*

RICHARD.

Nem kérni, parancsolni szült anyám.
Ha nem hajol békülni dühötök,
Készüljetek: felelni éltetekkel,
Coventry téren, Szent Lambert-napon.
Kard s dárda döntse ott vitátok' el,
Mely rögzött dühből új s új lángra kel.
Kibékülésről nincs már semmi szó,
Lovagsata lesz köztetek bíró.

Lord marsal! tiszteink fegyveresen
Legyenek e párbaj színén jelen! *(Mind el.)*

II. SZÍN.

Ugyanott. Szoba a Lancaster palotában.

Gaunt, Gloster hercegnő jönnek.

GAUNT.

Ah! a mi részem Gloster vériből van,
Bús jajjaidnál jobban ösztönöz
Gyilkosi ellen boszura. De lám,
Azok kezébe' van e boszu is, kik
Szerzék halálát, mit mi helyre már
Nem hozhatunk. Bízzuk hát panaszunk'
A kegyes égre, mely midőn a földön
Betelve látja már a bűnrovást:
Égő boszút önt bűnösökre le.

GLOSTER.

S nem sarkal jobban a testvéri érzet?
A szeretet nem gyújtja lángra már
Agg szívedet? – Edvárdnak hét fia
– Kik közül egy vagy – mint ugyanazon
Szent vérnek hét edénye, vagy mikép
Egy tőn fakadt hét ifjú tavasz ág;
Némelyt közülök kór hervaszta el,
Némelyt lemetsze a sors balkeze.

S Tamás, uram, férjem, hű Glosterem,
E szép hajtás az ő királyi fán,
E szent edény a hős vérrel tele,
Széttörve: drága nedve szétomolt;
Lemetszve: gazdag lombja mind lefonnyadt,
Íríg kezeiktől, gyilkos bárd alatt!
Ah Gaunt! e vér tiéd! A méh, az ágy,
Az anyag, melyből te formáltatál,
Formálta őt is! S bár te élsz, lehelsz,
De meg vagy ölvé benne... S még te is
– Hallgatva bár – részes vagy némikép
Apád halálán, veszni hagyva azt,
Ki jó apádnak hasonmása volt.
Ne mondd ezt türelemnek! Gyávaság az!
Boszútlán hagyva őt: tenéletedhez
Mutatsz kényelmes útat ellenednek,
Hogy téged is bátran megöljenek.
Mi köznap emberében türelem:
Nagyok szívében sápadt gyávaság.
Mit mondok? – Biztosítani magadat:
Gloster halálát kell, hogy megboszuld.

GAUNT.

Itéljen Isten! mert helyettese,
Szent színe előtt fölKent képe, a
Király tevé azt. Hogyha bűnösen:
Isten boszulja meg, de én soha
Helytartójára fegyvert nem fogok!